

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ἘΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Ζ΄.

Ὅτι δὲ περὶ τοῦ τοῦ Πλάτωνος ἔργου
βούλομαι ἢ περὶ ποιήσεως καὶ αἰσῶν καὶ
τῶν αἰσῶν αἰσῶν. (Ἰδὲ τὸν Πλάτωνα).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1884

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Διδ. Ἄς γράψωμεν καὶ ταύτην καὶ ἄς σημειώσωμεν διὰ τοῦ τρία.—

Διδ. Τί ἔκαμες εἰς τὸν οἶκον;

Μαθ. «Διηγῆθην πάντα εἰς τοὺς γονεῖς μου.»

Διδ. Ἄρχισον τὴν πρότασιν οὕτως: Ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν οἶκον.

Μαθ. «Ὅτε ἔφθασα εἰς τὸν οἶκον, διηγῆθην πάντα εἰς τοὺς γονεῖς μου.»

Διδ. Γράψετε αὐτό!—

Ἦδη θὰ παρασταθῇ ἡ Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ πίνακος κατὰ τὸ ἀκόλουθον σχῆμα:

(ἀκολουθεῖ).

Ε. ΓΑΛΑΝΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΙΓΝΙΔΙΩΝ ΔΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΣΦΑΙΡΑΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ.

(Συνέχ. ἴδε εἰς προηγ. τεύχ. Γ' καὶ Δ'.)

Ἄλλὰ δεύτερον χωρίον περὶ τῆς παιδιᾶς ταύτης εἶνε τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἀπόσπασμα τοῦ Ἀντιφάνους, ἔπερ ὁ Eitner παραδόξως συσχετίζει πρὸς τὸ Ἐπίσκυρος, πρὸς δ' ὅμως οὐδὲν κοινόν. Τὸ χωρίον ἔχει: «σφαῖραν λαβὼν τῇ μὲν διδοῦς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφευγ' ἄμα, τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησε πάλιν κλαγκταῖσι φωναῖς.» Καὶ ἐνταῦθα φανερώς πᾶσα τοῦ παίζοντος ἡ τέχνη ἐσκόπει νὰ ἀπατήσῃ τὸν ἀντίπαλον ὡς πρὸς τὴν σκοπούμενην διεύθυνσιν τῆς πρὸς βολὴν σφαίρας. (1)

Καὶ διατί τοῦτο; Μόνον διότι ὁ παίζων κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἤθελε νὰ κατορθώσῃ ὥστε νὰ μὴ ληφθῇ ἡ σφαῖρα. Ἄν δὲ τοῦτο συμβαίνοι, ἔπεται ἀναγκαιῶς ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ παιδιᾷ ἡ λήψις ἦτο

(1) Πρβ. Γαλ. «Εἰ μὴ τις ἀκριβῶς τὴν ῥοπὴν τῆς σφαίρας εἰς ὅτι φέροιτο, προαισθάναιτο, διαμαρτάνειν τῆς λαβῆς ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτόν.»

τὸ κύριον, ὅτι ἐπομένως ἡ παιδιὰ θὰ ἦτο ἀπολωλυτα, ἂν μὴ ἐλαμ-
βάνετο ἡ σφαῖρα, καὶ βεβαίως ἐκείνη τῇ μερίδι, εἰς ἧς τὸ ἔδα-
φος ἔκειτο.

Τοῦτο εἶνε τὸ δεύτερον καὶ σπουδαιότατον σημεῖον δι' οὗ διακρίνεται
ἡ Φαινίνδα τῆς Ἐπισκύρου ἐν ἧ ὡς εἶδομεν οὐδαμῶς πρόκειται περὶ
τῆς λήψεως τῆς σφαίρας. Τρίτον δὲ διὰ τοῦ τρέχειν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὴν
μέλλουσαν νὰ τὴν λάβῃ μερίδα,⁽¹⁾ καθίστατο ζωηρὰ ἡ παιδιὰ, καὶ
τέλος οὐδαμοῦ γίνεταί μνεία περὶ τῶν σταθερῶν τῆς ὀπισθοχωρή-
σεως ὀρίων, ἅτινα ἐνταῦθα οὐδένα εἶχον σκοπόν, ἐνῶ ἐν τῷ Ἐπι-
σκύρω ἀκριβῶς πάντα περὶ ταῦτα ἐστρέφοντο. Διὰ τῆς ἐρμηνείας
ταύτης πιστεύω ὅτι παρέσχον εἰκόνα τινὰ τῆς Φαινίνδας, ἧτις καί
τοι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καθ' ὅλα ἀκριβῆς, οὐχ ἦττον ὁμως
ἔχει πολλὴν τὴν πιθανότητα καὶ πρὸ παντὸς εἶνε δυνατὴ ἐκτελέ-
σεως. Ἐλπίζω δὲ ὅτι ἀπέδειξα, ὅτι συγγώνευσις ἀμφοτέρων τῶν
παιδιῶν, ὡς πολλάκις συνέβη, εἶνε ἀδύνατος ἕνεκα τῆς μεγάλης
διαφορᾶς ἀμφοτέρων. Μικρὰν παρατήρησιν φέρω καὶ εἰς τὴν γνώ-
μην τοῦ Eitner καὶ Guhl καὶ Koneg, ὅτι ἡ Φαινίνδα δὲν ἐπαί-
ζετο διὰ τῆς μικρᾶς, ἀλλὰ διὰ τῆς μεγάλης κενῆς ἢ θυλάκου σφαί-
ρας. Εἰς τὸν ἄλλως ἀπίθανον τοῦτον διισχυρισμὸν ἀντιτάσσονται
τρεῖς ῥηταὶ μαρτυρίαι ἀρχαίων συγγραφέων, ὡς ὁ Eitner, ἄνευ
λόγου, μόνον ἐπειδὴ δὲν συμφωνοῦσι τῇ γνώμῃ του, παρίστησιν ὡς
ἐσφαλμένας χωρὶς ὁμως καὶ νὰ τὰς ἀποδείξῃ. Πρῶτον δῆλον ὅτι
ὁ Ἀθήναιος 1,25 καὶ Εὐστάθιος σ. 1601,51 ἐκλαμβάνουσι τὴν
Φαινίνδαν τὴν αὐτὴν τῷ ἀρπαστῷ, ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Eitner λέγει
ὅτι ἐπαίζετο διὰ τῆς μικρᾶς σφαίρας· ὁ δὲ Ἀθήναιος μαρτυρεῖ ῥη-
τῶς ὅτι ἀκριβῶς τὴν Φαινίνδα ταύτην, ἧτις καὶ ἀρπαστὸν ἐκα-
λεῖτο, πρὸ πασῶν μετὰ πλείστης εὐχαριστήσεως εἶδεν, ἧτις μαρτυ-
ρία ἀποκλείει ἐντόνως τὸ δυνατόν ἀνταλλαγῆς ὀνόματος. Δεύτερον
λέγει ὁ Πολυδεύκης Ὀνομαστ., IX, 105 βεβαίως περὶ Φαινίνδης:

(1) Πρβ. Γαλ. αὐτ. σ. 100, 20: Τὸ δ' ἐπὶ πλέον διαθέοντα καὶ
ὠκείως ἐκ πολλοῦ διαστήματος ὀλιγάκις προσχρῆσθαι τῇ βολῇ τὰ κάτω
μᾶλλον διακονεῖ.

«Εικάζοιτο ὅ αν ἡ διὰ τοῦ μικροῦ σφαιρίου, ὃ ἐκ τοῦ κρπα, ειν ὠνόμασται» καὶ τρίτον ὁ Κλήμης ὁ Ἄλεξ. παιδαγ. 161, 10, 50 λέγει: «ἀνδρῶν δ' οἱ μὲν γυμνοὶ καὶ πάλης μετεχέτωσαν, οἱ δὲ καὶ σφαίρῃ τῇ μικρᾷ παιζόντων τὴν Φαινίνδα παιδιὰν ἐν ἡλίῳ μάλιστα.»

Ἄλλ' ἐρωτᾶται, πόθεν κατάγεται ἡ ἑλη ὑπόθεσις; Αὕτη βασί- ζεται ἐπὶ τῆς ἐπίσης κατ' εἰκασίαν ἐκφρασθείσης εἰδήσεως τοῦ Πο- λυδεύκου, ὡς ἡ πρὸ ὀλίγου ἀναγραφείσα: «τάχα δ' ἂν καὶ τὴν ἐκ τῆς μαλακῆς σφαίρας παιδιὰν οὕτω τις καλοίη,» ἐν ᾧ ἄνευ ἐτέ- ρου ἡ μαλακὴ ἐκλαμβάνεται ὡς ἡ κενή. Ἄλλ' ὁμως, ὡς ὁ Mar- quard ἀποδεικνύει, (privatl. D. Röm. σ. 819) ἀμφότεραι αἱ σφαῖραι εἶνε ὅλως διάφοροι, καὶ ἡ μαλακὴ εἶνε μετὰ πτερῶν πε- πληρωμένη, ὥστε οὐχὶ κενή, —μᾶλλον ἡ ῥωμαϊκὴ *raganica*, καὶ πρὸς τούτοις μικροτέρα τῆς κενῆς. Αὕτη δὲ ἡ καὶ θύλακος καλου- μένη, πολὺ μεγάλη, ὁμοία τῇ *Follis* τῶν Ῥωμαίων ἐκ δέρμα- τος σφαῖρα, καίτοι οὐχὶ ἡ αὐτὴ, ὡς ὁ Ναζάριος πρότερον δισχυ- ρίσθη. Τούτοις δὲ συμφωνεῖ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἀντύλλου περὶ τῆς παιδιᾶς διὰ τῆς κενῆς ταύτης, ὅτι εἶνε δηλαδή: οὐ πάνυ εὐκολον οὐδὲ εὐσχημον· διὸ παραιτήσεως ἄξιον, πρὸς τὴν ἀνωτέρω μνη- μονευθεῖσαν Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, εἰς ὃν ἡ Φαινίνδα ἦτο προσφιλεστάτη.

3. Περὶ τοῦ τρίτου παιγνιδίου τοῦ καλουμένου «Ἄρπαστόν» ὀλιγώτερα γινώσκομεν. Οὐχ ἦτον ἐλπίζω ἐκ τῶν ὀλίγων νὰ πα- ραστήσω εἰκόνα τινὰ τῆς διεξαγωγῆς τούτου καὶ νὰ παράσχω γνώμην περὶ τῆς σχέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Φαινίνδα. Ἐκ τοῦ Λου- κιανοῦ⁽¹⁾ μαρθάνομεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται ἔπαιζον τὴν παι- διὰν ταύτην, βεβαιοὶ δὲ τοῦτο καὶ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος (νομ. 6, 6336).⁽²⁾ Ἐκ τῶν εἰδήσεων παρὰ Μαρτυαλίῳ, Ἀθηναίῳ καὶ ἄλλων ἐξάγεται, ὅτι καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἦτο ἐπίσης αὕτη

(1) Λουκ. Ἄναχ. 38.

(2) Παρὰ Krause Gymn. σ. 308 «ὥστε τὸν πρῶτον ἀρπάσαντα νικᾶν, καὶ καλῶς αὐτοῖς οὕτως ὁ ἀγών.»

ἀρεστή. Περὶ δὲ τοῦ τρόπου τῆς παιδιᾶς ὁ Γαληνὸς μόνος παρέχει ἡμῖν ὀλίγα τινά ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι συγγράμματι του (σ. 95, 23): ὅταν μὲν γὰρ συνιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀποκωλύοντες ὑφάρπασαι τὸν μεταξὺ διαπονῶσι, μέγιστον καὶ σφοδρότατον καθίσταται (τὸ γυμνάσιον) κτλ. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου μαχθάνομεν δύο τινά: 1. ὅτι εἶνε δύο μερίδες ἀντιπαρατεταγμέναι, αἵτινες προσεπάθουν νὰ ἐμποδίσωσι τὸν μεταξὺ, δηλ. τὸν ἐν τῇ Φαινίνδᾳ γνωστὸν Medicurrens τοῦ νὰ ἀρπάσῃ τὴν ἐν τῷ ἐδάφει κειμένην σφαῖραν.

4. Διὰ τῶν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ χωρίῳ περιγραφομένων ἀγώνων, οἱ τινες ἀνεπτύσσοντο ἐνταῦθα, ἢ ἄσκησις καθίστατο ἐπιπονωτάτη καὶ σφοδροτάτη. Ἐπι προσωτέρῳ ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἡ πρότερον μνημονευθεῖσα μαρτυρία τοῦ Εὐσταθίου, ὅτι καὶ τὸ Ἄρπαστὸν ὡς ἡ Φαινίνδα εἶχεν ἄρεσιν καὶ φυγὴν. Ἐπειτα συνιστᾷ ὁ Γαληνὸς ὡς καθόλου ἀναγκαῖον ἐν τῇ παιδιᾷ ταύτῃ νὰ ἀκολουθῇ τις ἀκριδῶς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν φεύγουσαν σφαῖραν, διότι ἄλλως θὰ ἀπετύγγανεν ἡ λῆψις. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ ἤδη μνημονευθεὶς Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος, λέγων, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔρριπτον οὕτως τὴν σφαῖραν, ὥστε ὁ λαβὼν πρῶτος ἦτο ὁ νικητὴς, ἐξ ἧς ἀμίλλης ἐξηγοῦνται καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Γαληνοῦ περιγραφόμενοι ἀγῶνες. Κατὰ ταῦτα καὶ ἐν τῷ Ἄρπαστῷ κύριον ἦτο ἡ λῆψις ἐξ οὗ εὐκόλως συνάγεται, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἐκείνη ἢ μερὶς ἀπώλλυε τὴν παιδιάν, ἧς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔπαυε νὰ κινήται ἡ σφαῖρα.

Πᾶσαι αὗται αἱ ιδιότητες εἶνε κοιναὶ τῷ τε Ἄρπαστῷ καὶ τῇ Φαινίνδᾳ, καὶ μένει μόνον ἡ διαφορά, ὅτι ἡ πρώτη παιδιὰ ἕνεκα τῶν μετ' αὐτῆς συνδεδεμένων ἀγώνων εἶχε σφοδρότερόν τινα γαρχακτῆρα ἢ ἡ δευτέρα.

(ἀκολουθεῖ)

Ε. ΓΑΛΑΝΗΣ.